

Näkökulmia luvun 14 tehtäviin ja kuviin

Charles Darwinin evoluutioteoria aiheutti paljon kohua 1800-luvulla. Miten pilapiirtäjä suhtautuu mielestäsi Darwiniin?

- Darwin kuvataan 1800-luvun aurinkona, jonka ajatukset herättävät pelkoa ja pakokauhua. Kauhistuttavaa tunnelmaa luovat taivaalla liitävät lepakot.
- Pilakuvan voi ajatella ylistävän Darwinia, sillä häntä kutsustaan 1800-luvun auringoksi, jota ihmiset pakenevat kauhuissaan. Eräällä pakenijalla on mukanaan kirja, mikä voi viitata Raamattuun tai aikaisempiin tutkimuksiin.
- Pilakuvan voi toisaalta nähdä myös pilkkaavan Darwinia, sillä hänen teoriansa saavat kuvassa liikkeelle pimeitä voimia. Yksi pakenijoista rukoilee kauhuissaan ja turvaa uskontoon.
- Pilakuvan esikuvana voi nähdä renessanssitaiteilija Michelangelon maalauksen *Viimeinen tuomio*, jossa Kristus tuomitsee osan ihmisistä kadotukseen ja osa pääsee taivaaseen.

1. Mitä merkittäviä edistysaskelia lääketieteessä, fysiikassa ja historiatieteessä tehtiin 1800-luvulla?

lääketiede

- Havaittiin mikrobien aiheuttavan tauteja.
- Hygieniaa parannettiin ja leikkaukset onnistuivat useammin.
- Sairauksia parannettiin leikkauksilla.
- Nukutusaineet otettiin käyttöön.
- Röntgenkuvauksella tutkittiin keuhkotautia.

fysiikka

- Kehitettiin erityisesti sähköoppia ja sähkömagnetismia sekä sähkölaitteiden käytännön sovellutuksia, kuten sähkölamppuja ja sähköratoja.

historia

- Historiasta tuli ajan muotitiede.
- Historiantutkimuksen menetelmät kehittyivät.
- Arkistotutkimus ja lähdekritiikki kehittyivät ja loivat pohjan nykyiselle historiantutkimukselle.
- Arkeologia kehittyi tieteenä Pompeijin kaivausten seurauksena

2. Mitkä tekijät mursivat perinteistä kristillistä maailmankuvaa 1800-luvulla? (20 p.)

- Tieteen kehityksen myötä tieteellinen maailmankuva vahvistui ja se heikensi uskomuksiin perustuvaa maailmankuvaa.
- Charles Darwinin esittämä ajatus ihmisen polveutumisesta apinasta otettiin käyttöön myös yhteiskuntatieteissä.
- Karl Marxin luomassa kommunismissa uskonnolla ei ollut sijaa, vaan se oli Marxin mukaan oopiumia kansalle.
- Uskonnollisten kysymysten rinnalle alkoi vähitellen tulla maallisia asioita, kun kaupunkikulttuuri ja vapaa-ajan uudet muodot yleistyivät; ihmisten maallistuminen yleistyi vähitellen.

3. Miksi koko kansan kouluttaminen nähtiin tärkeäksi 1800-luvun jälkipuoliskolla?

- Kun oli siirrytty sääty-yhteiskunnasta luokkayhteiskuntaan, oli koulutuksen avulla mahdollisuus nousta parempaan asemaan.
- Koulutuksen piti vastata käytännön tarpeisiin ja pätevää väkeä koulutettiin esimerkiksi teollisuuden palvelukseen.
- Koulutuksella oli tärkeä merkitys kansan yhtenäistäjänä.
- Koulutuksella kansalaisista saataisiin isänmaataan rakastavia ja velvollisuudentuntoisia.
- Myös naisten koulutuksen tärkeys ymmärrettiin.

4. Pohdi, millaisia vaikutuksia teollistumisella oli tieteisiin.

- Teollistuminen kiihdytti tieteiden kehittymistä.
- Tiedettä alettiin käyttää käytännön tarpeeseen, ja tieteessä kehiteltiin yhä useammin käytännön sovellutuksia.

5. Esseetehtävä: Luonnontutkija Charles Darwin julkaisi pääteoksensa *Lajien synty* vuonna 1859. Darwinin tutkimusten yksi jälkiseurauksena olivat ns. sosiaalidarvinistiset teoriat kuten rotuteoriat. Selitä Darwinin tutkimusten keskeiset tulokset ja erittele, millä tavoin Darwinista ammentavat näkemykset vaikuttivat 1800-luvun lopun ja 1900-luvun alkupuolen eurooppalaisessa ajattelussa ja politiikassa. (historian yo-koe kevät 2017) (20 p.)

- Teorioiden taustalla oli Darwinin evoluutioteoria. Se sisälsi ajatuksen luonnon olioiden olemassaolon taistelusta, jossa parhaimmat ominaisuudet omaavat lajit säilyivät.
- Ajattelu oli pohjana sosiaalidarvinismille, joka sisälsi ajatuksen vahvemman oikeudesta. Teorian puolustajien mukaan se oikeutti ihmisten ja eri kulttuurien eriarvoisuuden. Eurooppalaiset kuvasivatkin itseään muiden maanosien kansoja ylempiä arvoisina.
- Valkoisen miehen taakka tarkoitti ajatusta, jonka mukaan eurooppalaisten tehtävänä oli sivistää alemmalla sivistystasolla pitämiään kansoja.
- Ajatukset osaltaan vaikuttivat 1800-luvulla ihmisen rodunjalostusopin eli eugeniikan kehittämiseen.
- Sosiaalidarvinismilla on oikeutettu esimerkiksi rasismia, imperialismia, kansallissosialistien rotuopit ja juutalaisten kansanmurha. Rotuteoriat olivat osa natsi-Saksan politiikkaa 1930- ja 40-luvuilla.
- Sosiaalidarvinismia saatettiin hyödyntää myös kotimaassa poliittisiin tarkoituksiin. Työväenluokka saatettiin kuvata sivistymättömämpänä, jota keski- ja yläluokka pyrki sivistämään.

6. Tutki Charles Darwinista tehtyä pilakuvaa.

a. Minkäläisen kuvan pilakuva antaa Darwinista?

Darwin on kuvattu ivallisesti sirkusapinaksi. Tällä viitataan hänen esittämäänsä evoluutioteoriaan ja ajatukseen, että ihminen ei ole Jumalan luoma vaan on kehittynyt ihmisapinoista ja sukua niille. Darwinin evoluutioteoria oli 1800-luvulla lukuisten pilakuvien aihe.

b. Pohdi, miksi Darwinin evoluutioteoria sai osakseen kovaa arvostelua.

- Darwinin evoluutioteoria poikkesi siitä, mihin ihmiset vielä yleisesti uskoivat. Evoluutioteoria oli ristiriidassa Raamatun luomiskertomuksen kanssa, minkä vuoksi kirkko ei hyväksynyt evoluutioteoriaa.
- Tiede kehittyi 1800-luvulla, mutta uskonnolla oli edelleen suuri vaikutus ihmisen maailmankuvaan. Ajatus, että ihminen ei olekaan Jumalan luoma, herätti närkästystä.